

El Mutualisme Mèdic en el sí d'aquesta Reial Acadèmia de Medicina *

por los Dres. A. GREGORICH I SERVAT I B. RODRÍGUEZ I ARIAS
(ACADÈMICS CORRESPONENT I NUMERARI, respectivament)

En parlar del mutualisme en el sí d'aquesta Reial Acadèmia de Medicina cal remontar el curs de la seva història fins als dies de la seva fundació.

Cal que recordem molt succintament que després de la desfeta de 1714, el Decret de Nova Planta esfondrà tota l'organització nacional i administrativa de Catalunya. La Generalitat fou substituïda per la Reial Audiència, presidida pel Capità General. El Consell de Cent fou dissolt, les Vegueries foren substituïdes per les Corregidories i la Universitat de Barcelona fou traslladada a Cervera, restant només a la nostra ciutat la Facultat de Medicina.

Aquest desmembrament civil, a més de la injustícia que comportava produïa una minva, unes dificultats i un marasme que perjudicaven tota mena d'activitats a Catalunya, des de la indústria, al comerç, l'ensenyament, el perfeccionament professional i el desenvolupament cultural.

Per aquests motius molt aviat, si bé amb grans dificultats polítiques i amb tota mena de traves per part dels qui detentaven el poder, els ciutadans del Principat d'aquella època iniciaren el recobriment de les seves activitats, aprofitant totes les avinenteses que es presentaven. Hom es justificava en la necessitat de subsistir i en l'inaferrable seguiment del progrés, sense el qual no és possible la persistència d'una societat políticament organitzada.

Així anaren sorgint tímidament i lentament institucions com la Junta Particular del Comerç, la qual en el transcurs de 46 anys anà transformant-se en la Junta de Comerç de Barcelona, benemèrita institució que propulsà el resorgiment econòmic de Catalunya i el seu redreçament cultural en fundar nombroses Escoles: Nàutica, Nobles Arts, Botànica, Comerç, Taquígrafia, Química (de la qual fou becarí ORFILA), Arquitectura, Maquinària i tantes altres.

L'any 1729 inicià les seves activitats una Acadèmia de Bones Lletres, encara que no massa brillant —per tal com el català estava totalment bandejat— foren suficients perquè el 1751, Ferran VI la condecorés amb el títol de Reial.

* Sessió del dia 9 de juny de 1981.

Tres anys més tard, el 1754, els doctors JOSEPH FORNÉS, JOSEPH SANPONS, ANTONI RIGALS, JOAN STEVA, PERE GÜELL i JOSEPH SORIANO, començaren a celebrar unes reunions per intercanvi de coneixements, fruit de les quals fou un Memorial que hom elevà al Rei Carles III sollicitant que es dignés restablir a Barcelona l'antic Col·legi de Medicina, concedint-li les gràcies i privilegis corresponents a una Facultat. Aquest Memorial passà al "Real y Supremo Consejo de Castilla" i aquest demanà informació a la Reial Audiència del Principat, la qual al seu torn demanà informe a l'Ajuntament coincidint tots en donar-lo "muy favorable interesándose grandemente para el logro de tal petición".

Però malgrat tot i aprofitant la parsimònia habitual en el tràmit dels expedients en aquella època, el Protomedicat va oposar-se aferrissadament a l'esmentat projecte, aconseguint que el Rei denegués la gràcia sol·licitada (Reial Resolució 10-IX-1763).

Al cap d'uns anys, el 1769, aprofitant la influència i els consells dels doctors BONELLS i BARNADAS, apoderats de la Facultat Mèdica de Barcelona a Madrid, els quals feren veure com era més fàcil d'aconseguir la creació d'una Acadèmia —com ja existien a Sevilla i a Madrid— que no pas un Reial Col·legi, els doctors JOAN STEVA, Tinent del Protomedicat i PERE GÜELL, Primer Examinador del Protomedicat del Principat, instaren i aconseguiren que el Reial acord autoritzés la creació d'una "Academia Práctica de Medicina", segons document signat pel Regent Hita, el 4 de maig de 1770.

Els primers temps de la "Academia Práctica de Medicina de Barcelona" foren molt difícils, en tots aspectes. El seu promotor doctor STEVA, morí mentre redactaven els Estatuts. La primera sessió, per tal motiu, la presidí el doctor GÜELL, el 2 de juliol de 1770 i fou celebrada a la casa particular del Secretari el doctor SANPONS, per manca de local social. No hi havia cap mena de suport econòmic i les despeses calia cobrir-les amb constants prorrateigs entre els seus fundadors, en nombre de set, als quals s'ajuntaren set més que s'incorporaren a l'"Academia".

Les activitats que emprengué l'Acadèmia podem resumir-les en quatre aspectes o fronts:

a) *Científic i literari*, amb sessions de discussió científica; composició d'un Tractat complet de les Malalties (segons la classificació de SAVAGES); una Història Mèdica de Barcelona i rodalies; i la redacció d'un Cos Meteorològic Mèdico-Pràctic de Catalunya.

b) *Sanitari*, estudi i prevenció de les epidèmies, i evacuació de les consultes interessades per les diferents institucions que les sol·licitessin a l'Acadèmia.

c) *Professional i docent*, sota els dos aspectes d'obtenir l'associació de tots els metges de Barcelona i Barceloneta —uns cinquanta aleshores— i de millorar l'ensenyament de la Medicina, col·laborant amb la Facultat.

d) *Protecció dels associats i llurs familiars*, mitjançant la creació d'un "Montepío" i d'unes condicions avantatjoses de treball per als familiars (fills, gendres, nebots i néts de metges, i fills de vídues de metges) en les formes que estudiarem més endavant.

Les dificultats inicials foren de tota mena, i només podem fer-ne un resum sinòptic per no allunyar-nos del tema que es proposa aquest treball

sobre mutualisme a l'Acadèmia. Principalment, la manca total de cap mena d'assignació econòmica, la resistència dels metges a agregar-se a l'Acadèmia —quan no lluitaven obertament en contra d'ella— i l'instabilitat de permanència en un local social, foren els esculls més greus d'aquests temps inicials.

L'Acadèmia es reuní com ja hem dit, a casa del seu Secretari el doctor SANPONS, des de 1770 a 1774, de 1774 a 1788 li fou destinat un local a l'Ajuntament “entre l'Arxiu i l'escala que puja al Claustre, amb els seus bancs, quatre cadires de boga i una taula”. L'any 1788, en forma descortesa l'Acadèmia en fou foragitada, anant a aixoplugar-se, per cortesia del Capità General Comte del Asalto, al seu propi Palau, on tingué un any de residència amb certa dignitat (fins tenia llumeneres de bronze i un lacai a la seva disposició). Del 1789 al 1809, tingué el seu local al Palau de l'Inquisició. Del 1809 al 1814, romangué tancada per causa de la guerra del Francès.

En aquesta primera etapa, des de la fundació a la guerra de la Independència, l'Acadèmia passà per molts alts i baixos. Malgrat les malvolences de bona part dels metges de Barcelona l'Acadèmia aconseguí una bona reputació, derivada dels estudis de les epidèmies d'Aytona i de les freqüents apoplexies a Barcelona, i de les congruents evacuacions de consultes amb diferents institucions. I per tals motius el Rei Carles III, el 21 de setembre de 1786, la premià amb la seva protecció i la condecorà amb el títol de “Reial” —REGIA MEDICINÆ PRACTICÆ BARCELONENSIS ACADEMIA— i amb el segell del Temple d'Esculapi amb la llegenda “SALUS POPULI SACRUM” al seu frontispici.

L'Acadèmia era tan pobra que per a la impressió dels seus Estatuts Reials, va sol·licitar a la Junta de Comerç de Barcelona que li deixés el gravat de bronze de l'Escut Reial per tal d'imprimir-lo encapçalant els esmentats Estatuts, accedint la benemèrita Junta al prec de l'Acadèmia.

Sis anys més tard, el 15 de març de 1792, és quan trobem el primer esment d'un *projecte d'ajuda mútua entre els acadèmics*. Hom va acordar la creació d'un “Montepío” o Germandat mitjançant l'aportació d'un “duro” (cinc pessetes) cada mes per cada soci, amb un període de carència de quatre anys. Passat aquest termini, podran ésser socorreguts aquells socis que s'impossibilitin per al treball, i les vídues dels qui morin. Malgrat que fou nomenada una comissió *aquest projecte no arribà a ésser realitat*, per mor de la guerra contra la Revolució Francesa, la qual causà l'absència d'alguns acadèmics i la mobilització d'un bon nombre d'ells (si bé l'any següent foren eximits els metges del servei d'armes a la ciutat).

L'any següent, 1793-1794, l'Acadèmia va sol·licitar al Rei que el sou del difunt doctor Francesc Llorens, Sub-Inspector d'Epidèmies i soci de l'Acadèmia, fós concedit com a *subvenció a la Reial Acadèmia* (12.000 rals anuals) assumint l'Acadèmia la funció d'inspecció d'epidèmies, la qual es verificaria per sorteig entre els seus socis, la família dels quals seria indemnitzada si el soci inspector morís de resultes de l'epidèmia, segons hom acordaria en son temps.

Però, malauradament, *aquesta petició no fou concedida*.

L'altra ocasió en que l'Acadèmia intentà de constituir una Germandat fou a rel de la concessió de les “Adiciones a los Estatutos de la Real Aca-

demia Médico-Práctica de Barcelona”, ja en temps de Carles IV, promulgades el 21 d'abril de 1796. Segons elles i per a l'unió de la Facultat i de la Reial Acadèmia de Medicina tots els metges aleshores establerts a Barcelona, els quals exercien la facultat de medicina, tot seguit formaran el nombre de Metges Associats, “sense altra diligència que la d'exhibir el títol de Metge i el rebut del lloguer de la casa en la qual viuen a Barcelona o Barceloneta: pagaran tots els metges la quantitat de 25 lliures catalanes (equivalents a 66,85 pessetes d'argent) el dia de llur associació, i 6 lliures (16,02 pessetes d'argent) anyals cada un, *tot per al «Montepío» que ha d'erigir-se*”.

Això representava ultra l'associació obligatòria (collegiació en diriem ara) la mutualització, també obligatòria, de tots els metges barcelonins integrant-los en un “Montepío” o Germandat.

A la Reial Acadèmia Médico-Pràctica de Medicina de Barcelona hi havia sis menes d'associats, previstes en aquestes reglamentacions:

Honoraris, fins a dotze, personalitats molt distingides, o mecenes protectors de la Reial Acadèmia.

Residents, fins a vint, únics que componen l'Acadèmia, els quals els calia posseir el grau de Doctor (ara, en diriem Numeraris).

Íntims, trenta espanyols i vint estrangers, també Doctors. Domiciliats fora de Barcelona i de reconegut talent i anomenada (aquests acadèmics, cessaven en el càrrec als tres mesos de residir a Barcelona).

Lliures, dotze associats, no metges, que excellissin en el cultiu de Ciències Naturals connectades amb la Medicina.

Corresponsals, en nombre indeterminat. Ho podia ésser qualsevol literat que escrivís temes interessants per a la Reial Acadèmia de Medicina.

Tots els metges associats residents a Barcelona tenien l'obligació d'assistir a les reunions “Prima mensis” celebrades cada mes, on devien informar sobre les malalties observades en el mes antecedents i les que comencessin a ocórrer en el mes en curs.

També eren obligats a l'assistència gratuïta dels pobres, fins i tot amb Juntes entre metges en els casos greus; a l'assistència “amb el degut zel i promptitud” de totes les epidèmies i alguna altra funció sanitària benèfica com la d'assistir, també gratuïtament, als balls de disfresses en benefici dels indigents, on els metges “tanto se habían desvelado en dichas diversiones cuidando asphyxias, lipotomias, abortos, cólicos y demás accidentes que suelen ocurrir en las salas de danza” segons consta en l'acta del 21 de febrer de 1799, confirmant aquella graciosa dita catalana que “sempre han tingut bec les oques!”.

Les Addicions establien que des d'aquell moment endavant, els metges que anessin a exercir la professió a Barcelona els caldria presentar els seus títols de doctors o llicenciats en Medicina obtinguts en Universitats d'Espanya, o el títol de Revàlida per el Reial Promedicat, una justificació que acredités de tenir tres anys de pràctica, un dipòsit de 100 lliures catalanes (267 pessetes d'argent) i el compromís de satisfer 100 lliures més al cap d'un any.

Els candidats, a més, devien sofrir un examen sobre un cas clínic concret, amb informe escrit (per al que tenien vuit hores de temps, llibres i un amanuense no mèdic) i contestar a les preguntes dels membres exami-

nadors (Vice-president, dos Residents, i dos Associats, els quatre darrers, zeladors de comptes). Cas d'ésser rebutjat, el candidat era reintegrat del dipòsit de les 100 lliures. Totes aquestes proves no podien realitzar-se sense una prèvia informació de la documentació acadèmica presentada i de la vida i costums del candidat, durant un mes, degudament sancionades a la sessió "Prima mensis".

Els fons i recaptaments de les associacions, eren dipositats sota la custòdia d'un Tresorer diferent del de l'Acadèmia, elegit per votació, el qual els tindrà en un arca de tres claus: "una per al President i les altres dues, una per a cada Examinador antiquior de cada classe".

Aquests fons podran destinar-se a les necessitats dels interessats, en ells mateixos i llurs famílies, com per a les vídues, orfes, socis impossibilitats, etc. i per pagar la llista anual de metges en exercici.

Si algun soci tingués un fill, gendre o nebot que seguís els estudis de medicina, o ja fos graduat o revalidat, se li tolerarà que durant tres anys ajudi el seu avi, pare, sogre o oncle, en l'exercici de la professió mèdica, però passats aquests tres anys li caldrà associar-se amb tot el rigor com els altres, sota pena de 50 lliures catalanes de multa per a cada infracció (133,50 pessetes argent). De cada multa se'n feren tres parts: una, per a penes de cambra, una, per a competent executor i una per a fons de l'associació.

Si durant el termini assenyalat el beneficiari quedés orfe de pare metge, o morís l'avi, l'oncle o el sogre metges, o fos fill de vídua pobra de soci Resident o Associat, a més dels tres anys de tolerància indicats, se li concedirà d'abonar només la meitat del dipòsit, és a dir, 100 lliures catalanes en dos terminis de 50 cada un. Però no podrà deixar de retre el seu examen, com tots els altres candidats.

En resum:

<i>Metges en exercici</i>	<i>Taxa d'Associació</i>	<i>Fons per al "Montepío"</i>
Uns 150	Entrada: 25 lliures	Anualitat: 6 lliures
	$25 \times 150 = 3.750$	$6 \times 150 = 900$
		TOTAL:
		$3.750 + 900 = 4.650$ ll.

4.650 lliures equivalen a 12.405,50 pessetes o siguin, 49.622 rals de billó.

<i>Metges nous</i>	<i>Taxa d'Associació</i>
Parents de metges	100 lliures en dos terminis de 50
	200 lliures en dos terminis de 100

Multes per infraccions 50 lliures per cada actuació

Equivalències monetàries:

1 lliura	= 2,67 pessetes d'argent
100 lliures	= 267 pessetes d'argent
50 lliures	= 133,50 pessetes d'argent
1 pesseta d'argent	= 5 grs. d'argent de 835 millèsimes
1 "duro"	= 5 pessetes = 20 rals de billó = 8 rals "forts"
1 dobla	= 2 "duros"
1 unça	= 16 "duros"

La gestió de les Associacions s'acordà que fos impulsada per algun acadèmic que es traslladés a Madrid i ensems intentés d'aconseguir la tan cobejada assignació d'epidèmies... L'encarregat fou el doctor SALVÀ I CAMPILLO, a qui li foren lliurades 100 dobles (100 "doblones" = 400 duros = 2.000 pessetes d'argent) recolectades entre els acadèmics per a despeses del viatge... Però els sospirats 12.000 rals anuals no vingueren, malgrat que la consignació ja era de 20.000 rals (12.000 percebuts per el doctor CARRERA, successors de LLORENS, 3.000 la vídua de LLORENS, i 5.000 l'aixèrrit apoderat doctor MASDEVALL a Madrid).

Per aquells temps també fou acordat de fer funerals pels socis morts a l'Església de Sant Francesc d'Asís "per la bona oferta del Sagristà, majorment per oferir una sepultura per als acadèmics", autoritzant-se a l'acadèmic doctor GRASSET per a l'estipulació del corresponent contracte amb els esmentats religiosos.

L'Agregació no reportava més que contratemps i disgustos a l'Acadèmia, per les dissensions entre metges i cirurgians, metges dissidents i metges morosos. Tot això culminà l'any 1800 en dos sorollosos incidents: el traspàs del Protomèdic doctor BALAGUER devent 250 lliures a la Reial Acadèmia, motiu pel qual, i per haver renunciat al títol d'acadèmic, hom no li feu funerals; dos mesos més tard, un acadèmic malcontent, el doctor MARCELÍ reclamà el retorn "per a ell i per a deu metges més de les 25 lliures del «Montepío» que ja hom no podrà fer".

Tot això conduí a una resolució de l'any 1801, per la qual el Rei accedia a l'extinció de l'Agregació i al retorn de les quantitats cotitzades al temps de la dita Agregació.

L'Acadèmia contestà molt dignament, que agràia a Sa Majestat la deslliurés de l'Agregació "que tants disgustos li havia produït pel geni poc sociable d'alguns individus, els quals no havien contribuït en cap manera al seu progrés literari i que només havien satisfet quantitats per al «Montepío». *Pel que l'Acadèmia restava ben agràida a S.M. per haver-la alliberat d'aquesta mena de gent*".

Després de tots aquests esdeveniments, assistim a una nova temptativa de dur a la pràctica el projectat "Montepío", el 30 de desembre de 1802, exclusivament per als socis acadèmics. Es nomenà una Comissió la qual un mes més tard presentà el "Reglament del Montepío Acadèmic a favor dels 20 Socis Residents que arribin a impossibilitar-se, o bé de llurs vídues o fills". Es nodrirà de les partides sobrees del salari de la Inspecció d'Epideèmies. Els socis renunciaren al reembossament dels diners avançats per al viatge del doctor SALVÀ I CAMPILLO a Madrid, a fi de proveir fons en forma immediata. A més, es comprometien a pagar 1.000 rals de billó (250 pessetes) cada un. El primer any era "de purgació", és a dir, de carència.

Passat aquest període els Residents impossibilitats podrien percebre 3.000 rals (750 pessetes) anyals; les vídues 2.000 (500 pessetes) i si tornaven a casar-se o entressin en religió, 100 lliures catalanes (267 pessetes) "per

agulles"; si el marit hagués mort en funcions d'epidemiòleg, la vídua percebria 3.000 rals, per comptes de 2.000. Finalment, els fills podrien cobrar 2.000 rals a l'any fins que complissin els 25 anys, excepte si obtinguessin qualsevol dotació fixa de 200 lliures anuals, o acabessin una carrera. Les filles solteres de més de 25 anys percebrien 1.000 rals per any.

Calculant que 100 "doblonès" deurien correspondre a 400 "duros" equivalents a 2.000 pessetes, afegint-hi la cotització de 1.000 rals (250 pessetes) de 50 socis que munta 12.500 pessetes, el patrimoni inicial del "Montepío" de 14.500 pessetes, multiplicat pels 4 anys de carència, era de 58.000 pessetes d'argent, 232.000 rals de billó, en el moment en que podria començar a socórrer els seus sinistrats.

L'any 1804 els doctors SALVÀ i MITJAVILA, professors de la Facultat, cedeixen cada un 1.000 rals del seu sou a l'Acadèmia.

Les dificultats econòmiques seguien essent perentòries, perquè no hi havia manera de cobrar els 12.000 rals de la somniada Subinspecció d'Epidèmies. Fins va fallar una poc elegant combinació amb Godoy, President de l'Acadèmia, tractant de traslladar al titular de la Inspecció d'Epidèmies el doctor CARRERA a... Guatemala!! com a Protomèdic. Naturalment, el doctor CARRERA renuncià indignat i feu prevaldre els seus drets i el seu sou de Subinspector a Barcelona.

Tot això passava l'any 1804 i l'any 1809 per mor de l'ocupació de Barcelona per les tropes franceses, els acadèmics obriren l'arqueta de tres claus del "Montepío" i es repartiren entre ells 1.129 lliures i 4 sous (unes 3.015 pessetes) "para salvarlos de las agarrantes uñas francesas".

La Reial Acadèmia Mèdico-Pràctica de Barcelona romangué tancada del 1809 al 1814, tornant a reunir-se a casa del doctor SALVÀ i CAMPILLO, després a casa del doctor VILA el qual es trobava impedit, més tard a casa del doctor PONS, fins que pel desembre del mateix any retornà l'Acadèmia al seu local al Palau de la Inquisició.

Un dels primers actes pietosos, amb motiu de la mort del doctor VILA, fou l'acord de celebrar 25 misses en sufragi per cada acadèmic que morís.

Vers 1816, l'economia de l'Acadèmia experimentà una gran revifada: hom restitueix les 1.129 lliures salvades de les urpes dels francesos i hom iguala l'entrada al "Montepío" amb 200 lliures per cada soci, amb una moratòria de 2 anys pels deutors de 200 lliures i d'un any pels deutors de 100 lliures, en terminis de 15 lliures com a mínim.

Amb tot això aquell mateix any es poderen pagar els subsidis dels acadèmics sinistrats i s'estudià la manera d'endegar el "Montepío", d'acord amb les possibilitats del moment.

Però l'alegria durà poc. L'any 1817 el doctor VENTOSA informa de la situació perentòria del "Montepío", creant-se una Comissió per estudiar les solucions més avinents. Però ignorem les conclusions dels estudis de l'esmentada Comissió.

No tenim altra notícia de fets d'ajut mutu fins a l'any 1819, en el qual morí el doctor JOSEPH STEVA, deixant la seva família en angoixosa situació econòmica. A la sessió inaugural de curs hom va disposar una bossa on cada soci hi pogué dipositar secretament el que considerés adequat i disponible per un ajut caritatiu.

Molts d'aquests donatius hom els feia amb les "cedulillas" de cobrament —hipotètic— de les assistències dels acadèmics.

Fou acordat que per a socors de semblants casos, a les Juntes de "Prima mensis" hom disposés una caixa per a donatius.

D'aquesta manera veiem que foren socorreguts les famílies STEVA i la filla d'un doctor NOGUÉS.

Ben aviat, un nou avatar polític, el pronunciament de Riego, el 1820, afectaria l'Acadèmia, la qual va sofrir el saqueig del seu local social en asaltar la turba el Palau de la Inquisició.

L'Acadèmia instà el seu trasllat a l'edifici del carrer dels Banys Nous, número 9, expropiat dels frares de Scala Dei, ocupant-lo el 1821.

Però el 1823, els esdeveniments contraris que conduïren a la "Ominosa década", obliguen a l'Acadèmia a retornar al Palau de la Inquisició en recobrar els frares de Scala Dei el seu edifici del carrer dels Banys Nous.

L'any 1824 les Acadèmies, tingudes per lliberals, són tancades "para proceder a su purgación".

Després de la reobertura, el 1828, l'Acadèmia retorna al Palau de la Inquisició (1831), i novament al carrer dels Banys Nous el 1835 (a rel de la desamortització) on romangué fins l'any 1929, data en la qual fou traslladada al seu estatge actual.

Durant tota aquesta llarga estada al carrer dels Banys Nous, a part d'algun acte pietós de tipus funerari, sols hem advertit una única ocasió d'assistència caritativa, l'any 1880, en què hom recaudà 570 pessetes per ajudar la família del doctor ROQUÉ I PAGANÍ, mitjançant la caixa dels donatius voluntaris.

Una nova època començà per a l'Acadèmia l'any 1886, any en el qual les Acadèmies reberen una nova organització amb els Estatuts promulgats per MONTERO RÍOS. Pocs anys abans el 1883, per tal de combatre el curanderisme, xarlatanisme i la competència despiadada entre metges, els quals des de la Llei de Sanitat de 1855 no els calia altres tràmits que presentar el seu títol al Subdelegat de Sanitat del Districte i sotmetre's al Jurat Mèdic Provincial (en els casos d'inconformitat d'honoraris o de faltes deontològiques), hom projectà l'unió de metges i cirurgians en un Col·legi. Però aquesta iniciativa no tingué reeixida. L'any 1891 una "Junta de Defensa de la Clase Médico-Farmacéutica" preconitzà la col·legiació obligatòria.

L'any 1894 el Col·legi de Metges de Barcelona, refrendat legalment, comença a actuar sota la presidència del doctor JOAQUIM BONET I AMIGÓ. Aquest mateix any és decretada la col·legiació obligatòria per a tot el país.

No sembla però que aquestes disposicions fossin massa exactament complertes, perquè l'any 1899 el Ministre de la Governació consulta a la Reial Acadèmia de Medicina de Barcelona respecte a la conveniència de la col·legiació obligatòria dels metges, contestant l'Acadèmia:

1er. La col·legiació obligatòria és innecessària per a la garantia social pel que fa referència a la salut pública.

2on. Es igualment inútil la protecció dels interessos i drets professionals dels metges.

3er. No cal esperar-ne el foment del perfeccionament moral de met-

ges i farmacéutics, ans el contrari, pot constituir una coacció i una pèrdua de la llibertat professional, fins ara sempre respectada.

4rt. Fóra, altrament, molt convenient que l'Estat afavorís les associacions professionals voluntàries, concedint-les-hi personalitat i facultats que fessin possible la defensa dels interessos morals i material de llurs respectives professions.

Aquesta resposta no fou unànime, els doctors BOFILLS i CODINA hi feren constar un vot particular discrepant.

En els anys següents la vida dels Collegis de Metges és molt precària i l'any 1911 es torna a la llibertat de col·legiació.

Finalment, l'any 1917, la col·legiació dels metges és obligatòria definitivament. Però els Collegis de Metges tenen unes funcions molt limitades, gairebé administratives i deontològiques. Els metges col·legiats no tenen massa confiança en el suport que els pugui fer el Col·legi en els casos d'intrusisme, abusos d'autoritat en els partits mèdics rurals, o dels metges que treballen a sou d'entitats d'assistència mèdica.

Aquesta situació és especialment sentida a Catalunya immediatament després de la guerra europea i l'any 1919, reunits els metges catalans a Tarragona amb motiu de celebrar-se el III Congrés de Metges de Llengua Catalana, en un interval entre dues sessions científiques, celebraren una reunió improvisada en la qual reconegueren llur condició d'obers intel·lectuals i sorgí l'idea de fundar el Sindicat de Metges de Catalunya. En aquella mateixa reunió ja es feren les primeres inscripcions de soci i es pagà l'import de 2 pessetes per les primeres despeses d'organització.

Després d'uns mesos d'intensa campanya de proselitisme entre els metges oprimits als pobles i explotats a la ciutat s'aconseguí el 27 de març de 1920, de celebrar la reunió de constitució oficial del Sindicat de Metges de Catalunya, el qual reclamava un lloc en l'organització social de Catalunya per "la defensa dels interessos morals i materials dels metges residents a Catalunya, i ensems pel major ennobliment de la funció social encomanada a la classe mèdica".

Fins aquí hem vist com al llarg de més d'un segle l'Acadèmia havia intentat aplegar als metges en una institució de caire professional sense arribar a aconseguir-ho, de la mateixa manera que tampoc reixí en la consecució d'una institució estable d'ajuda mútua.

Les tasques més importants que calia escometre des del Sindicat de Metges eren les d'enfortir la situació laboral dels metges a les comarques i a les places de les entitats mercantils a ciutat, la creació d'una mutualitat que els pogués socórrer en els casos d'invalidesa i mort, la creació d'una cooperativa de crèdit i consum. Així sorgiren la Mutual Mèdica, les Seccions Comarcals, la Cooperativa de Crèdit i Consum i tantes altres filloles del Sindicat de Metges.

D'aquesta manera aquelles primitives activitats que emprengué l'Acadèmia quan fou fundada a les darreries del segle XVIII anaren concretant-se en l'aspecte científic i literari i sanitari, desprenent-se les de caire professional i de protecció dels metges i llurs familiars, que passaren a ésser terreny específic del Sindicat de Metges de Catalunya.

Però ben aviat la comunitat d'ideals d'ambdues institucions, compartida per les filloles del Sindicat, establí unes relacions de cordialitat i fins i tot

de comunitat d'homes en els càrrecs directius de totes aquestes institucions esmentades. Així l'idea primitiva de la constitució d'un Sindicat de Metges proposada pel doctor RAMON PLA I ARMENGOL, fou acollida i propulsada entusiàsticament per el doctor HERMENEGILD PUIG I SAIS, metge de gran prestigi entre els seus contemporanis i que tingué la virtut de saber unir els companys de les més diverses tendències en un programa comú per a la consecució d'aquell Sindicat de Metges que arribà a encloure més del 80 % dels metges que exercien a Catalunya. Ben aviat sorgiren els capdavanters del mutualisme mèdic HIGINI SICART I SOLER i JOSEP GIRONA I TRIUS, el primer dels quals fou el promotor i plasmador de la Mutual Mèdica del Sindicat de Metges de Catalunya (avui Mutual Mèdica de Catalunya i Balears) i entre tots ells cal remarcar el doctor JOSEP MOLL I GIMFERRER, President del Sindicat de Metges de Catalunya sota quin mandat, l'any 1932, aconseguí culminar la tasca immensa de bastir el Casal del Metge, projecte llargament somiat i finalment assolit gràcies a la conjunció de tots els metges de Catalunya i de les illes Balears en un admirable esclat de solidaritat i germanor corporativa, mai més igualat, eficaçment canalitzat pel mateix Sindicat que aconseguí cobrir una emissió d'obligacions amb èxit clamorós entre els seus socis. I l'home entusiasta i treballador que amb inestroncable tenacitat coronà aquella magna obra, JOSEP MOLL I GIMFERRER, fou cridat pels seus mèrits a ocupar un setial de la Reial Acadèmia de Medicina de Barcelona, el qual en el seu discurs de recepció del dia 17 de febrer de 1935 digué: "arribo reduït a les meves veritables proporcions, despullat d'aquella representació que em féu mereixidor d'una tan alta distinció (ja no era President del Sindicat) i a la qual personalment mai no hauria pogut aspirar".

"En sentir vosaltres, senyors Acadèmics, la joia que compartia l'estament mèdic per la inauguració del Casal del Metge, obra que culminà l'organització del Sindicat de Metges de Catalunya i Balears i que inicià la coordinació de la vida mèdica catalana en totes les seves facetes, volgueu fer públic l'entusiasme per l'entitat que havia fet el miracle, elevant a aquest setial d'honor l'home que llavors tenia la seva presidència".

"Si el meu càrrec de President del Sindicat de Metges de Catalunya, sortosament per mi exercit en el moment en que s'inaugurà el Casal del Metge, em va fer digne de vosaltres; si el meu únic valor era l'experiència adquirida des d'aquell càrrec, és just que ara, quan jo voldria poder mostrar-vos el millor del meu modest bagatge científic, us presenti simplement el fruit de l'experiència recollida des d'un lloc on són descobertes moltes de les virtuts i defectes de l'home posat al servei de la professió de metge".

"I en fer-ho així, compliré ensems amb el deure que m'imposa la meua consciència de procurar que, junt amb mi, entri en aquesta Acadèmia l'esperit d'aquella entitat professional que cerca tots els mitjans i tots els recers per a fer florir i granar ufanosa la llavor de santa germanor professional."

El professor JESÚS M. BELLIDO I GOLFERICHS en el seu discurs de contestació digué:

"No vull acabar la presentació del doctor MOLL sense rectificar una afirmació que respecte a la seva elecció ha fet en el seu discurs, i que em perdoni l'esmena. Ha dit que va ésser elegit pel seu lloc d'acadèmic, mentre era President del Sindicat de Metges de Catalunya i això és ben cert.

Diu també que és un cop finit el seu mandat i en ell substituït, quan té lloc la seva entrada a l'Acadèmia, i que ara ve amb nosaltres sense cap altre significació que la de l'experiència adquirida. Cal en primer terme fer constar que l'Acadèmia s'adherí i contribuï a les festes d'inauguració del Casal, pel desembre del 1932, nomenant associats corresponsals a bon nombre de col·legues barcelonins i d'altres contrades de Catalunya, sense passar els tals nomenaments, fets en honor de l'estament mèdic català, pels rigorosos tràmits reglamentaris. Tots recordareu la cerimònia de la distribució dels títols als nous companys, i les paraules dites pel doctor PI i SUNYER, aleshores nostre President, en cloure la sessió. Però el doctor MOLL fou nomenat en la forma habitual reglamentària, i podem assegurar que el portaren a la plaça d'Acadèmic Numerari els mateixos mèrits personals que el dugueren abans a la Presidència de la primera entitat professional mèdica del nostre país. L'Acadèmia, que vol viure intensament la seva funció orientadora de la medicina i la Sanitat Catalanes, vol comptar en el seu sí amb l'home d'esperit dreturer, format en l'exercici abnegat i realista de la nostra professió, que en sent els problemes morals i collectius amb la passió serena i informada amb que els sent el doctor MOLL. L'Acadèmia vol, sí, aprofitar l'experiència valuosa adquirida pel doctor MOLL en l'exercici del seu alt càrrec al Sindicat, però vol també posar a contribució pels seus fins socials, les capacitats que dugueren al nou company nostre a la difícil presidència i n'asseguraren l'èxit per tothom reconegut."

Jo, per la meua part, no vull deixar de dir que en la meua "Història de la Mutual Mèdica de Catalunya i Balears" remarco com el que fou el nostre estimat president de la Mutual durant vint anys, el doctor JOAQUIM SALARICH I TORRENTS, exercí simultàniament a la Reial Acadèmia els càrrecs de Bibliotecari i de Vice-President, i en repassar els llibres d'actes de la Mutual he pogut trobar molts il·lustres membres components de l'actual Reial Acadèmia en l'exercici de càrrecs importants en la nostra entitat, no tan sols el doctor SALARICH sinó també els doctors PERE DOMINGO, BELARMÍ RODRÍGUEZ I ARIAS, ALFRED ROCHA, JOSEP CORNUDELLA, i JOSEP ALSINA I BOFILL.

Per tots aquests motius ha estat per a mi una tasca molt grata la de cercar els orígens del nostre mutualisme mèdic en el sí d'aquesta Reial Acadèmia i ensems constatar com són encara ben vius i vigents la comunitat de sentiments, d'interessos i de germanívola col·laboració entre les dues prestigioses entitats de la medicina catalana.

El doctor BELARMÍ RODRÍGUEZ I ARIAS, pren la paraula en aquest punt d'aquesta comunicació per desenvolupar la segona part de la mateixa:

Desitjo completar l'exposició metòdica i força detallada del benvolgut doctor ALFONS GREGORICH, President actual —molt competent i entusiasta— de la Mutual Mèdica de Catalunya i Balears.

Vull referir-me únicament a l'època post-bèlica de 1939, després de patir i lamentar els estralls d'una lluita inútil, tràgica i amb seqüeles de tot ordre humanament i política.

Des de 1939 la Reial Acadèmia de Medicina de Barcelona i la Mutual Mèdica han tractat sempre d'ajudar-se i de perfilar ben bé les comeses d'ambdós organismes, sempre diferents per bé que de vegades com interferits.

Uns quants Acadèmics Numeraris de profundes arrels científiques i sanitàries han dut a terme una lloable i evident acció mutualista. Voldria recordar-los: LLORENÇ GARCÍA-TORNEL I CARRÓS, HERMENEGILD ARRUGA I LIRÓ, AGUSTÍ PEDRO I PONS, JOAQUIM SALARICH I TORRENTS i fins jo mateix si em permeteu citar-me modesta o immodestament.

L'edifici propietat de l'antic Sindicat de Metges de Catalunya, bastit amb l'ajut d'una hipoteca de 600.000 pessetes de la Mutual, fou novament rescatat per la Mutual, propietària absoluta, en representació dels metges catalano-balears que el bastiren, d'aquell estatge estimat i gairebé ja històric.

Un percentatge important de les obligacions emeses fou adquirit a poc a poc per metges ja prèviament obligacionistes. L'unió de la Catalunya peninsular i de les illes Balears ha estat mantinguda amb encert i amb eficàcia ja sia per la Mutual, o ja sia per les Reials Acadèmies de Medicina germanes de Barcelona i Palma de Mallorca, per bé que observant cada una la seva independència ostensible i respetuosa.

Més endavant, l'Acadèmia acordà de celebrar sessions conjuntes amb els quatre Collegis Provincials de Metges del Principat: Girona, Lleida, Tarragona i Barcelona que representaren una reeixida tasca, doblement científica i social.

Científicament, la història, l'epidemiologia i les necessitats assistencials hospitalàries i extra-hospitalàries tingueren el ressó que els calia al cenacle de l'Acadèmia. I un acte social, un sopar de germanor a la seu de la Mutual simbolitzà una coincidència de punts de vista, discutits fraterナルment i ensems segellats en brindar per una ciència, una sanitat i una praxis òptimes.

La història mèdica local, plena d'iniciatives i de reeiximents que la nostra Acadèmia ja mai podrà negligir, perquè les nostres missions estatutàries substancials són esmentar i remarcar les conquestes viscudes pels nostres antecessors, tingué una ressonància adequada i especial quan el Consell de la Mutual ens aplegà per tal d'instalar un museu al seu estatge de la Via Laietana.

La decisió d'haver cooperat a l'inauguració del Museu d'Història de la Medicina Catalana del passatge Mercader, no suposa ni suposarà mai per a nosaltres la renúncia de tenir una o més instal·lacions pròpies, en el dit museu o bé a l'estimada seu de la Mutual.

A més, una cooperació d'ordre econòmic indirecte, valuosa i indispensable per a nosaltres, ha estat el servei gratuït de fotocòpies de documents, d'actes, etc., servei impagable que ens ha permès d'enriquir i d'organitzar millor l'arxiu d'aquesta tricentenària Acadèmia.

Però una nova trajectòria d'investigació pot i deu ésser utilíssima en els terrenys de la geografia mèdica i de la prevenció de malalties d'un estament tan important del país com és el dels professionals de la medicina.

Aquesta iniciativa ha estat latentment mantinguda després de tres sessions públiques de l'Acadèmia que tractaren de "La gènesi i desenvolupament

gement del mutualisme a Catalunya" (MARCEL·LÍ MORETA); la "Notícia de la Mutual Mèdica de Catalunya i Balears" (ALFONS GREGORICH); i la "Història de la Comissió liquidadora del Sindicat de Metges de Catalunya" (ALFONS GREGORICH).

Vegeu, doncs, que constantment i periòdicament hem sentit la necessitat d'actualitzar i de dialogar sobre el mutualisme mèdic i l'importància que té per a nosaltres.

També, no fa pas massa, que ha estat magníficament exposat i defensat el moviment cooperativista "inter nos" per un dels capdavanters i mantenidor dels nous corrents de la medicina social practicada per metges que desitjen no encloure's en una socialització integral de la professió (JOSEP ESPRIU I CASTELLÓ).

No és gens estrany que aquestes relacions històriques de l'Acadèmia i el mutualisme, ja sorgides a les darreries del segle XVIII, siguin encara dignes de sometre's a debats.

Finalment, la Secció VI de l'Acadèmia, a tall de miscel·lània enclou tres aspectes cabdals de la nostra vida: Psiquiatria, Medicina Legal i Història de la Medicina, justifica que de debó ens ocupem de problemes d'Història Mèdica i de Geografia Mèdica Catalana explicats des de la Mutual i per la Mutual mateixa.

Investigar les mitjanes, característiques i altres aspectes mèdics de la morbiditat i de la mortalitat de tots nosaltres, els deixebles d'Hipòcrates en exercici, té de complaure'n's primer, i de reconfortar-nos després, si volem començar a establir una epidemiologia mèdica, de gran vàlua pels advertiments profilàctics i pels consells en pro d'una millor organització i sosteniment mutualístic ben plantejat i ben organitzat, aspiració suprema, tant de precisió diagnòstica com de protecció econòmica.

Creiem que aquestes bones precisions diagnòstiques i una protecció econòmica ben establerta constitueixen el que és desitjable en tots els aspectes.

Jo voldria proposar que un investigador clínic ben seleccionat, treballés en règim de dedicació exclusiva un any seguit, estudiant tots els protocols, revisant-los d'acord a un esquema que recollís tots aquests punts interessants d'aclarir. Si consideressiu viable aquest propòsit, m'atreveria a demanar a la Junta de Govern de l'Acadèmia i al Consell de la Mutual l'adopció d'una tasca conjunta a realitzar per l'investigador que hom hagi escollit. Estic segur que el Consell Directiu de la Mutual i la Junta de Govern d'aquesta Acadèmia arribaran a un acord en cercar una via d'estudi epidemiològic dels professionals de la salut. Els resultats d'aquest estudi podríem oferir-los a d'altres professionals de Catalunya (farmacèutics, advocats, enginyers, etc.).

Tot això no contradiu, sinó que més aviat facilita la tasca dels epidemiòlegs que, repartits en zones geogràfiques naturals, vulguin contribuir a elaborar la geografia mèdica catalana que tant ens cal.

Uns i altres, amb els seus estudis, per bé que no paral·lels sí que amb conclusions d'igual significat epidemiològic, honorarien culturalment l'Acadèmia i la Mutual i millorarien sanitàriament Catalunya, deficient encara pel que fa a aquesta mena de recerques amb visió continental europea.

Bibliografía

- "Estatutos de la Real Academia Médico-Práctica de Barcelona." Imprenta de Carlos Gibert y Tutó. Barcelona, 1786.
- "Historia de la Real Academia de Medicina de Barcelona." Sebastián Montserrat Figueras y Manuel Carreras Roca. Imprenta Socitra. Barcelona, 1954.
- "Síntesi de la Junta de Comerç de Barcelona, 1760-1847." Josep Iglésies. Rafael Dalmau, Editor. Barcelona, 1969.
- "L'obra cultural de la Junta de Comerç." Josep Iglésies. Rafael Dalmau, Editor. Barcelona, 1969.
- "Real Academia de Medicina de Barcelona. Crónica." Volumen I. Gráficas Typus. Barcelona, 1967.
- "Real Academia de Medicina de Barcelona. Sesiones conmemorativas del Bicentenario de su fundación." Ferer Coll, Ed. Barcelona, 1970.
- "El Sindicat de Metges de Catalunya. La seva obra i la seva organització." Joan Mas i Junyent. Tipografia Occitània. Barcelona, 1932.
- "L'art de curar. El metge en la vida social moderna." Discurs de recepció. Josep Moll i Ginferer. Discurs de contestació, Jesús M. Bellido i Golferichs. Acadèmia de Medicina de Barcelona, 17 de febrer de 1935. Joan Sallent, Succ. Sabadell.
- "Memorias de un secretario que, al dejar de serlo, prometió lo del cuervo de la fábula." M. Parrizas. Colegio Oficial de Médicos. Barcelona, 1931.
- "El ejercicio profesional en España y el *Sindicat de Metges de Catalunya*", 1919-1939." José Danón Bretos. Cuadernos de Historia de la Medicina Española; XIII, 233-250. Salamanca, 1974.
- "Història de la Mutual Mèdica de Catalunya i Balears." Alfons Gregorich i Servat. Imp. Nonell, Llagostera (Girona). Barcelona, 1977.